

ad fastigiū non peruenerit : nam si parū marmor non Praxitides .i. summi artificij formator sed ignobilis aliquis sculpor. enormi ē aut studiose minus effigiet, certe nature marmoris plus tribuetur q̄ op̄i, Itaq̄ significat Rhetor ille, in ingenijs quædam diuina in alijs naturā materiē administrare solere, in qua artū maiestas magno decore id assequi potest, ad quod in singulis ordinata est, doctrinā autē artis in strumentū esse, per quod materia idonea mentis efformetur, ipsaq̄ ars reddatur auctior. Nec ars vllā sine materia esse potest, cū omnes doctrinæ sicut ad artium culturā pertineant, siue ad operis utilitatem ut scopon quendā, semper materiē sibi præfigant, ad quā cōmū cogitationū aut operationū excursus tendat: ita scilicet ut materia esse sine arte possit/ars sine materia minime/Summū tamē ars, quia ex artium eōmendabili industria proficiscitur, magisq̄ semper estimatiōis exhibet cōmoda eam tandē viseri debere quā nulla materiei suæ nobilitas vincat, ut si ex auro Minerū Phidias formasset artis scilicet facilitate, hanc auri fulgore maioris estimaremus, nisi quid avaris alter visum ferret, quorū vbiq̄ cecū est iudiciū. Ceterum de artis præstantia mihi paulo amplius discernendū est.

QUANTA SIT ARTIS PRAESTANTIA ET
firmitas quæp̄ facile sit labi naturę confiden-
tibus, arte neglecta TITVLVS. XI.

Ra vera cuiusq̄ rei tum demū dici meretur, auctore Cic. li. de Orato. primo : cum cognitis penitusq̄ perspectis & in vnum exitū spectantibus & nunq̄ fallentibus rebus continetur/Quæ quidē pro rerum magnitudine aut paruitate copia aut penuria/obscuritate aut facilitate, natura semper mortali vni animos primū illicente, difficiliter aut facilius, abundantius aut parcius, tardius aut celerius absolvitur, multis adhuc ob reij amplitudinē & obscuritatē ad fastigiū nondū perductis: Arrecto igitur animo frater primū cōtemplare, intellectū humani gradus qui scilicet Aristotelem nudus a cuiusq̄ hominis principio est, & ad sciendū naturaliter ob sui perfectionē inclinatus, excellentiæ & diuinitatis suæ potentia ad meditandū cogitandūq̄ pronectum fuisse: Omnes enim (inquit Cicero) trahimur & docemur ad cognitionis & scientie cupit datū in qua excellere pulchrū putamus, labi autē & errare & nescire & decipi malū & turpe docemur / Conantibus igitur passim his artibus, quibus maior in fragili corpore, cogitandi & inueniendi data sunt perspicacia (nam non omnibus vna & conformis veritas inquirenda vis est) summi paulatim conatus & indagatiōis per multiplices ob-

seruationes studia/præterea sibi concordē experientia, in veri paulo
maiorē euidentiā perueniunt: unde præcepta postea sunt formata/
& a singulariū conformi natura ars abstracta, que tradi & præcepti
posset: quæ intellectus sine cogitaturus quicquid sine acturus quæ fir-
mo quoddam tramite in eius materiæ tractatione de qua ars concepta
esset, incederet: Quicquid & viæ breuitas, & mentis nostræ utpote caligi-
noso carcere conceptæ vires non omnē rerū impetū sustinentes non
pateretur institutis aut potius inchoatis iam artibus supremā manū
adhiberi, abfolutionē earū itas ætati, speculicæ sæculo præbeat, priorū
bus semper ingentiū quæ optime de posteriorū meritis, cum eis labore
possibili/aut viam inueniendi, aut occasione addendi inuentis relin-
querit: hæc (vt quoddam in cursu) qui vita iam abeunte sensus erat fe-
quenti Lampada tradidit: Igitur cum artes nonnullas nostræ ætate ex-
ortas/ hoc modo vires sumpsisse & ad nitore peruenisse videamus,
quid ni credamus (id quod res habet) reliquarū omniū initia hoc
modo pulsulasse, præter eas quæ summi dei gratia speciali infusæ atque
inspiratæ sunt, quas a mortalium conamine par est excipere: Ars excu-
dendos libros hodie tam celebres tamque consummata quæ vis ver-
tutis eruditionis & doctrinæ ministrū esse dixerit, ante annos sep-
tuaginta nulla fuit, tam repente diuina credo providentiā volente vt
imortalitati artium, consideretur ad inenarrabilem frugē peruenit/
Primo tamen ab Germano quodam Magunciacō reperta radiis su-
is primæ codicis incomptioribus caracteribus impressi, mox omni-
bus exactius institutis mira celeritas in literis fundendis castigatis
& componendis adiecta est, quæ omnia adeo accrevit vt addi quicquid
non posse videatur: Operarū artū tardior successio fuit: nam & in
arte formidanda scientiā quoddam esse, Cicero vult/ apud quæ li. de Ora-
tore primo Crassus sic ait. Nihil est enī quod ad artem redigi possit, nisi
ille prius qui illa tenet quorū artem instituerit vult habeat illā scientiā,
vt ex his rebus quæ ars nondū sit, artem efficere possit. &c. Quibus
de artū origine & conglutinatione disputationē sane pulchrā, nec ab
istā nostrā tractatione alienā subiunxit: quare quæ ille de tota artis con-
gerie p. ois veritates collecta intelligat: eū alioqui eū in membris &
partibus, ars sine scientiā sit eo modo esorta quo dixi: Scientiā autē
hoc in loco ab arte nō fecerim: POETICE ergo prætractatio p. princē-
pia diffusa nec statim absoluta fuit/ Cuius præcepta, rationes, & regulas
nō tam vates ipsi/ quasi alicuius dediti, quæ Grammatici in perlandis
& interpretandis Poematis ex quaesiverunt/ horū enim diligenti factū
est, vt ex Poetæ arcanis/ quasi ex delubro quoddam numinis pleno/ ista
diolis deprompta proponerentur/ quæ ipsi vt mystica quædam & secretā,
non omnibus vulgauerint: Illius ergo ope, vt dominiceps scribam, quasi

per rarioreſ quāſdā nec omnibꝫ proſtritaſ ſemitaſ in Portꝫ altitudinibꝫ verticeſ traductimꝫ, ad ep̄ iſta Pamaſi iuga plena numera & amplitudinē ex quibꝫ tanqꝫ ex præcellā aliqꝫ ſpecula in ſublimitate tūqꝫ ꝑſeſſiōni arteſ ut in paſſive late cūpoſ proſpicere datur: Quę quidē priuſ a Grammaticiſ indicantur quorꝫ cura Poetę ſunt: mox etiam eum latius iuuenimꝫ ab aliarꝫ doctrināqꝫ autoribꝫ traduntur ut viaticꝫ / quo expedimꝫ in tantꝫ molibꝫ altitudinē conſcendere poſſimꝫ: Quapropter arteſ prima nobiſ cura eſſe debet, ne naturam ſua verecundia & audēdi ſeueritate labefactari velle videamur: Vt enim titubantibꝫ in iuuenili corpore membris grāſ gradū miniſtrati: ſic omniſ naturę firmitas, omniſ cōſtitutio ab arteſ maturitate accedit cuiuſ viſ tūta eſt, ut Cicerone ſep̄ autore ea imare & ornare poſſit / quę ſuoꝫ ingenio & natura abiecta & ſordida videntur, Neqꝫ ignoro (idē inquit) & que bona ſunt ſieri meliora poſſe doctrina & que non optima / aliquo modo acui tamē & corrigi poſſe. Conandū ergo vbiqꝫ tibi eſt mi ſrater, ut naturę pigmento minus ſidēſ, quicqꝫ ſoꝫ ſum facilitate ſua mortalibꝫ oculoſ non nunqꝫ ꝑſtringeſ) arteſ ſemp̄ ſeruaſſimō animo amplectariſ, ſine qua errare & labi & neſcite / in promptu eſt: Vt autē hoꝫ cōſiderentia probari non poſſet, qui naturam arteſ nudam negligere magiſ qꝫ extollere vident: ita certe ritur perandū ſunt qui aliquid inſata, ut aiunt / Minerva vrgent potius qꝫ agant: eſt enim Horatꝫ quum inquit. Tu nihil inſta diceſ faciliſ Minerva: nihil enī inſta decere poſſet ut Cicero primo de officiſ libro ſcriptū reliquit, qꝫ quod naturę aduerſari videtur noſtrꝫ / Nihil vero decorū magi� eo qꝫ naturę noſtrꝫ maxime ꝑꝑriū & argū eſt. Pręterea ex autoritate Quintilianꝫ l. 1. hi qui beneficio ingenij ꝑſtate naturę confidenteſ, & arteſ negligunt / habituri ſunt negligentie ſue multoſ perſimileſ: paucos autē ingeniꝫ. At quoniā vtrꝫqꝫ artem dico & naturā / exercitium ꝑꝑerit ſine cuiuſ adminiculo, vix ſtare poſſet vtrꝫqꝫ ratio, de hoc ipſo poſtulare materia / anteqꝫ ad alia digreſſiamer pauca mihi agendum eſt.

QUANTA SIT EXERCITII VIS IN OMNI RE
TITVLVS. XII.

Exercitium / quęcunqꝫ aut a natura ſuſceptimꝫ / aut nobiſ ipſi per aruꝫ ſtudia ꝑꝑerimꝫ ita reſicit / firmat / & abſoluit / ut marceſcentē frigore terrā / ſpiranteſ ſauoreſ / & verna ipſa temperieſ ſolet / quā in noſtra ſigna cōſcēdēſ Phœbus ſuo calore eunſta ꝑꝑeriat. Et Venerem inducit ipſa & decuſ ad diē a gelis. Niſi enim nature quantuſ bonꝫ viſ & exercitatio que